

Osvát Krisztina – Osvát Szabolcs

Az új-zélandi védelempolitika alakulása

Új-Zélandot elsősorban egzotikus országgént tartják számon Magyarországon. A kül- és biztonságpolitika, még inkább pedig a védelempolitika terén kevés kapcsolódási pontja van hazánknak ehhez a messzi világhoz. Európa talán még beazonosítható a wellingtoni külpolitika horizontján, de egészen biztosan nem tartozik a legfontosabb területek közé. A legstabilabb közös nevező talán a közös szövetséges: az Egyesült Államok. A transzatlanti világ azonban csak egy része a teljes képnek, és a legizgalmasabb átrendeződések valójában rajta kívül zajlanak. A tanulmány egy viszonylag kis szereplő perspektíváját villantja fel, mely egyetlen érdemi területen, Afganisztánban kapcsolódik Magyarországhoz. A nagyobb egységbe illeszkedő kis ország gondjai, partnereihez való igazodása és ennek védelempolitikai kifejtése viszont már ismerős párhuzamokat és talán mintákat is kínál a magyar olvasó számára.

Külpolitikai keret

Új-Zéland külpolitikai prioritása a dél-csendes-óceáni térségben az Ausztráliával közösen vállalt aktív szerep fenntartása, amit a gazdaságpolitika oldaláról a szabad kereskedelem támogatása, nemzetközi politikai síkon pedig egy aktív multilaterális diplomácia és az atomfegyverek teljes elutasítása egészít ki. Európa-politikája – amennyiben ilyenről egyáltalán beszélhetünk – szintén kereskedelmi megfontolásokat követ, illetve élénken figyelemmel kíséri az Európai Unió térségbeli jelenlétét. Új-Zéland a tágan értelmezett biztonsági megfontolások – gazdaság, kereskedelem, migráció – tekintetében egyértelműen az ázsiai térséghez tartozik. A földrajzilag determinált szoros ausztrál kapcsolatokban az új-zélandiak – vagy ahogy nevezik őket: a kiwíak – nem egyenrangú felek, és a legtöbb fontos kérdésben álláspontjuk összhangba hozására törekcszenek a „nagy

testvérrel”. A két ország együttműködik Kelet-Timoron és a Salamon-szigeteken, és mindketten jelentős erővel járulnak hozzá az afganisztáni stabilizációs erőfeszítésekhez. Az új-zélandiak méretüknél fogva nem versenyezhetnek az ausztrálokkal, inkább a két fegyveres erő közti interoperabilitás megteremtésére és erősítésére összpontosítanak.

Külpolitikájának az ausztráléhoz hasonlóan egyik alappillére az Egyesült Államokkal fenntartott baráti viszony. A közelmúlt wellingtoni kormányai sokat tettek az amerikai kapcsolat javítása érdekében. Új-Zéland bizakodóan tekint az Barack Obama–John Key-együttműködésre. A jó viszony részben annak a bölcs belátásnak tudható be, hogy a felek nem terhelték érdemben a kétoldalú napirendet a nukleáris kérdéssel. A konzervatív Key-kormány is ennek szellemében jár el. Az amerikai kapcsolat meghatározó eleme az afganisztáni szerepvállalás és a regionális szabad kereskedelem kiterjesztése.

Új-Zéland örömmel látja az Egyesült Államok erősödő csendes-óceáni térségbeli elkötelezettségét, a csendes-óceáni partnerséget. Wellington afganisztáni hozzájárulásáért cserébe Washington jelezte készségét közös hadgyakorlatok rendezésére, és amerikai látogatásra hívta meg John Key miniszterelnököt.

Hillary Clinton 2010. november elején Új-Zélandra látogatott, és vendéglátójával, Murray McCully külügyminiszterrel hangot adtak annak a szándékuknak, hogy szorosabbra fűzzék a két ország közötti viszonyt. Clinton Obama elnök ázsiai körútjával összehangolt térségbeli látogatására annak a nagyszabású diplomáciai offenzívának a jegyében került sor, mely az amerikai elkötelezettség megerősítését üzenete az ázsiai és csendes-óceáni államoknak. A megbeszélések során aláírt jelképes dokumentum

ANZUS-szerződés. Az ANZUS a három szerződő fél (Australia, New-Zeeland, United States) kezdőbetűiről kapta elnevezését. A paktumot, amely egy védelmi célú, háromoldalú nemzetközi egyezmény, és a kölcsönös biztonság megerősítését célozza a Csendes-óceán térségében a fegyveres támadások megelőzésére, 1951. szeptember 1-jén írták alá San Franciscóban és 1952. április 29-én lépett hatályba. Meghatározatlan ideig marad érvényben, nemcsak a három anyaországra, hanem a fennhatóságuk alatt álló szigetekre is vonatkozik, és a fegyveres erők, a légiere és a hadiflották tevékenységének összehangolására is kiterjed. A szerződés 1985-ben válságba került, miután az Új-Zélandon egy évvel korábban választásokat nyert munkáspárti Lange-kormány bejelentette, hogy a jövőben nem engedélyezi atomfegyverekkel felszerelt amerikai hadihajók befutását az ország kikötőibe. Erre válaszul 1986-ban az Amerikai Egyesült Államok felfüggesztette kötelezettségvállalását Új-Zéland irányában. Azóta az ANZUS éves közgyűlése helyett kétoldalú ausztrál–amerikai külügyminiszteri (AUSMIN) tárgyalásokat tartanak, formálisan azonban továbbra is hatályban tartva az ANZUS-

a globális problémák egyikeként mondhatni csak általánosságban említi a nukleáris proliferációt, az üzenet mégis világos: elsimítani az atomfegyverek kérdésében korábban tapasztalt ellentétet. A múlt század nyolcvanas éveinek derekán az ország atommentessé nyilvánítása jegyében kitiltották az atommeghajtású, illetve atomfegyverekkel felszerelt hajókat. Az Egyesült Államok erre Új-Zéland vonatkozásában felfüggesztette az ANZUS-szerződés végrehajtását. 2009 vége felé azonban már egyértelműen a közeledést jelezte, hogy újból megindult a hírszerzési adatok cseréje. Az idén már szó esett a fegyveres erők közötti párbeszéd élénkítéséről, csereprogramokról és közös katonai képzésről is.

Az új-zélandi külpolitika feltétlen jellemzője a kiszámíthatóság és a megbízhatóság. A külpolitikai rész összefoglalását is jelentheti a miniszterelnök külpolitikai irányokat vázoló egyik, a külügyi intézetben tartott előadása. Key az ázsiai és csendes-óceáni térségben játszott szerepet és az afganisztáni jelenlétet nevezte a két legfőbb feladatnak. Megemlítette az amerikai és a kínai, illetve az ausztrál és a brit miniszterelnökökkel meglévő személyes kapcsolatokat, és elismerte, hogy miniszterelnöksége alatt nem tudott időt szakítani európai látogatásra. Rögtön hozzá kell azonban tenni, hogy októberben viszont megtartotta a 2010. évi Európa-előadást, melyben részletesen szólt a külpolitika európai szegmenséről.

Afganisztáni jelenlét

Wellington a kezdetektől fogva elsőrendű nemzetközi érdeknek tartja Afganisztán stabilizálását. Az új-zélandi áldozatokat is követelő al-Káida terrortámadások után nem volt kérdéses számára a részvétel az ENSZ-

mandátummal rendelkező, NATO-vezetésű ISAF-ben. A légiőr különleges alakulata (*Special Air Services – SAS*) már 2001 decemberében Afganisztánba települt az amerikai vezetésű Tartós szabadság-hadművelet keretében, s bár 2004–2005 között átmenetileg visszavonták az alakulatot, jelenleg ismét Afganisztánban tevékenykedik. Az új-zélandiak 2003-ban vették át a bamijáni tartományi újjáépítési csoport (PRT) vezetését az amerikaiaktól, hogy segítsék a PRT-erőfeszítések nemzetközivé tételét. A nem katonai akciók koordinálását az afganisztáni ENSZ-misszió (UNAMA) végzi. Kezdetben az új-zélandiak is az UNAMA-n keresztül juttatták el felajánlásaikat. 2005-ben három évre szóló, Bamiján tartományra összpontosító saját segélyprogramot hoztak létre, melyet 2008-ban újabb három évre meghosszabbítottak. A rendőrség szerepvállalása 2005-ben a német vezetésű rendőrségi projektben kezdődött, és 2007 végétől az EUPOL-misszióban folytatódott. Bamijánban az új-zélandiak vezetik az EUPOL-t. Utoljára 2009 augusztusában tekintették át afganisztáni szerepvállalásukat. A csapatok aktuális mandátuma 2011 szeptemberében jár le.

Az ISAF-műveletekhez való jelenlegi hozzájárulásuk az ország méretéhez képest jelentős, és több részből tevődik össze. Bamiján biztonsági helyzete viszonylag stabilnak mondható. A PRT-be telepített 120-140 fős egység mellé 2009 szeptemberében a 70 fős különleges légiőr-alakulatot is visszaküldték. A SAS háromszori telepítése egyértelműen jelzi, hogy nagy rá az igény. Olyan elitalakulatról van szó, mely joggal vívott ki magának széles körű elismerést. Az elmúlt évek tapasztalataiból azt szűrték le, hogy célszerű lenne könnyíteni az alakulat leterheltségén. Elképzelhetőnek tartják ezért a SAS létszámának kismértékű emelését, és kilátásba

helyezték, hogy a szárazföldi erők a jövőben nagyobb mértékben támogatják majd a különleges erőket. A harmadik, még szintén jelentősnek mondható komponens az a bagrámi légi bázisra telepített nemzeti támogató egység, mely az Afganisztánban szolgáló kiwik logisztikai ellátását végzi. A haderő egy-két instruktornal járul hozzá a kabuli brit kiképző központ munkájához, összekötő tiszteket tart a kabuli ISAF-központban, az UNAMA-nál és katonavosokat Kandahárban. Egy tiszt Bagrámban koordinálja a koalíciós hadműveleteket, egy tiszthelyettes pedig a távirányítású robbanószerkezetek elleni küzdelmet segíti. Rendőrségi oktatók dolgoznak Bamijánban az afgán nemzeti rendőrségnél. Új-Zéland azonosul az ISAF átfogó afganisztáni rendezési tervével, és egyetért azazal, hogy 2014-től az afgán nemzeti erők veszik át a közrend fenntartásának felelősségét. Addig azonban fontosnak tartja a PRT-jelenlét fenntartását, mely kiegészítő biztonságot nyújt az országban. A segélyek esetében pedig fontos feladata az igények felmérése, a projektek előkészítése és menedzselése. Töreksenek helyi munkaerőt foglalkoztató afgán cégek megbízására. 2003 óta a tartományban mind a hét kerületében építettek hidakat, rendőrállomásokat, és gondoskodtak az árvízvédelemről. Ezen felül – különösen a téli hónapokban – közreműködtek a humanitárius segélyek célba juttatásában. 2010 közepén egy nagyköveti rangú képviselőt és egy fejlesztési tanácsadót küldtek Afganisztánba. Afganisztáni hozzájárulásuk összességében nagyjából 230 főre tehető.

Bamiján tartomány irányításának átvétele óta fokozatosan növelték fejlesztési támogatásaikat. Az általános tendenciának megfelelően a katonai kivonulás mellett erősíteni szeretnék a civil komponenst, és tovább kívánják növelni a fejlesztési segé-

lyek összegét. Számszerűen ez azt jelenti, hogy a jelenlegi 9,5 millió új-zélandi dollár-ról évi 12-14 millióra – magyar forintban kifejezve másfél milliárdról mintegy 2-2,2 milliárdra – kívánják növelni a segélyeket, melyeket elsősorban a mezőgazdaság fejlesztésére és a mezőgazdaságból élő emberek életkörülményinek javítására, illetve az oktatás és az egészségügy támogatására szánnak. A PRT súlypontja határozottan eltolódik a katonai műveletekről a gazdaságfejlesztés irányába, ezért annak vezetését civil személyre kívánják bízni a jövőben. Érdekes eleme a magyar-új-zélandi együttműködésnek, hogy a két ország afganisztáni PRT-je határos egymással, ezért hasonló kihívásokkal szembesülnek, és tapasztalataik is jobbra megegyeznek.

Az **ANZAC** az ausztrál és az új-zélandi hadseregek egységeiből álló katonai erő megjelölésére használt rövidítés. Az *Australian and New Zealand Army Corps* nevet eredetileg az ausztrál-új-zélandi hadtest kapta, amelyet röviddel az első világháború kitörése után hoztak létre, és amely Gallipolinál partra szállva harcolt a török csapatok ellen. Az első ANZAC hadtest az ausztrál birodalmi hadsereg hat gyalogsági hadosztályából és öt könnyű lovasdandárából állt. Feladata a brit birodalmi érdekek védelme volt. Az új-zélandiak egy gyalogsági hadosztályt és egy lovas lövészdandárt bocsátottak rendelkezésre, amelyek az ausztrál erővel együtt harcoltak. Az ANZAC egységei az antant oldalán küzdöttek, és részt vettek a Dardanellák ostromában. Ezt az alakulatot 1916-ban feloszlatták, de a nevet tovább viselte számos, ausztrál-új-zélandi alakulat, jelen voltak a nyugati front és a palesztinai front csatáiban is. A háború végére az ANZAC már szinte önálló haderő volt, saját orvosi és állatorvosi ellátással, valamint számos, különböző típusú egységgel. A kifejezést használták a második világháború alatt is, amelyben szintén részt vettek ausztrál és új-zélandi csapatok a szövetségesek oldalán, illetve a vietnami háború során is az ausztrál és új-zélandi katonákból összeállított ezredek megjelölésére.

Afganisztán olyan külpolitikai terület, ahol sajtóságosan keveredik egymással a nemzetközi érdek- és értékközösségben vállalt szerep a gyakran Tasmán-testvériségnek nevezett szoros új-zélandi–ausztrál kapcsolatrendszerrel. Key miniszterelnök ötlete nyomán érdekes új-zélandi felvetés volt 2009 derekán, hogy a huszadik századi történelmi hagyományokat felelevenítve közös új-zélandi–ausztrál ANZAC-kontingenst lehetne létrehozni Afganisztánban. (További részletek – számszerűség, alakulat mérete – nem kerültek napvilágra.) A formális katonai együttműködés akkor ölthetett volna testet, ha a két ország meg tud állapodni arról, hogy a jelenleginél nagyobb szerepet és felelősséget vállaljon az afganisztáni stabilizációban. Az ausztrálok hivatalosan nem reagáltak az ötletre, melynek nem volt különösebb sajtóvisszhangja sem, és viszonylag gyorsan elhalt. Feltétlenül elutasításnak tekinthető azonban, hogy Canberra részéről a legmagasabb politikai szinttől a szakértői szintig terjedő nyilatkozatok egyaránt azt hangsúlyozzák, hogy az ausztrál katonai hozzájárulás mértékét nem kívánják tovább növelni, és a jelenleginél nagyobb (politikai) felelősséget sem kívánnak vállalni az afganisztáni rendezésben. A második szempont a lényegesebb, vagyis az, hogy az ausztrálok a hollandok kivonulását követően sem akarták átvenni az uruzgáni PRT vezetését, pedig ez tulajdonképpen illeszkedett volna kül- és biztonságpolitikai alapmefontolásaikhoz.

A védelempolitika áttekintése

A konzervatív kormány két évvel korábbi választási ígéretét teljesítve áttekintette az ország védelempolitikáját, és 2010. november elején kiadta a tizenhárom év szü-

net után korszerűsített védelmi Fehér Könyvet. A kormányzati elképzelések negyedszázados időtávot ölelnek fel, és fokozatos fejlesztésekkel kívánják összhangba hozni a fegyveres erők képességeit a modern kori kihívásokkal.

John Key le sem tagadhatta volna, hogy az üzleti életből hódította meg a nagypolitikát, mert ismertetőjében első helyen a védelmi költségvetés költséghatékonyságának növelését említette, és csak ezek után tért rá az ország előtt álló stratégiai és védelmi kihívásokról szóló átfogó tervre. A gondosnak tűnő előkészítés során valóban rendkívül nagy súllyal estek latba a gazdaságossági szempontok. A másfél éven át tartó előkészítési folyamat azt jelzi, hogy a kormány hivatalba lépését követően késedelem nélkül nekilátott a védelempolitika áttekintésének. A világ feltétlenül sokat változott az 1997-ben megjelent előző védelmi Fehér könyv óta, és ez a 2008 végén történt kormányváltástól függetlenül is indokoltá tette volna annak felrészítését. Más kérdés – és egyértelműen a kiwik javára írandó –, hogy a külpolitikához hasonlóan a védelempolitika esetében is kormányokon átívelő folytonosságról beszélhetünk, és a mostani felülvizsgálat számos eleme fellelhető a korábbi dokumentumokban is. Erre utal az a biztonsági érdekek és stratégiai kilátások figyelembevételével tett megállapítás, hogy a fegyveres erők alapvető feladatai nem sokat változnak az elkövetkező negyedszázad folyamán, ugyanakkor a már jelenleg is létező kihívások valószínűleg intenzívebben jelentkeznek majd. A külpolitikai részben felsorolt „hagyományos” célok mindegyike folyamatosnak tekinthető, a jövőbe vetíthető, és lefordítható haderő-fejlesztési elképzelésekre. A célok és a fejlesztési elképzelések nem kerülhetnek szembe egymással. Új-Zéland haszonélvezője a nemzetközi jogon alapuló és értékei-

nek megfelelő nemzetközi rendnek, és érdeke, hogy partnereivel hozzájáruljon annak fenntartásához. A Csendes-óceán-központúság nem jelenti azt, hogy szem elől téveszteni távolabbi térségek stabilitását és saját felelősségét annak biztosításában. Ezek a „hagyományos” célok katonai nyelven úgy fogalmazhatók meg, hogy meg kell őrizni a partnerekkel való interoperabilitási képességet, továbbá sokoldalúnak, alkalmazkodóképesnek, telepíthetőnek és jelentős mértékben önállóknak kell lenni annak érdekében, hogy szükség esetén nemzetközi szinten is bevetethők maradjanak.

A költségelemeket illetően első lépésként a védelmi államtitkár vezetésével átfogó helyzetfelmérés készült a fegyveres erők állapotáról. Ennek legfontosabb megállapítása, hogy jelentős eltérés van a védelmi költségvetés aktuális sarokszámai és a kormány védelmi képességek fejlesztéséről kialakított elképzeléseinek becsült költségei között. Második lépésben a kormány által felkért független szakértők készítettek gazdaságossági tanulmányt, vázolván a finanszírozás lehetséges módjait. Ezt egészítették ki az ugyancsak független szakértői panel által széles körű lakossági egyeztetést követően összeállított kísérő tanulmányok a hadiiparról, a fegyveres erők szerepéről az ifjúság nevelésében, és az önkéntes katonai szolgálatról. Az anyag általános irányokat vázol fel két és fél évtizedes időtávra. Ötévenként felülvizsgálják a végrehajtását, hogy a politikai célok és a képességek összhangban maradjanak a nemzetközi realitásokkal. A politikusok kiemelték, hogy más országoktól eltérően Új-Zéland a gazdasági válság közepette sem faragta le a védelmi kiadásait, és a jövőben sem tervez csökkentést. A Fehér Könyv szerint Wellington értelemszerűen csak így tudja biztosítani a forrásokat az alapcélok által megkövetelt fejlesztésekhez.

Hillary Clinton korábban idézett látogatása során ugyancsak méltatta a védelmi stratégiát, amely biztonságpolitikai területen a két ország együttműködésének szorosabbra fűzését jelenti. A politikai tálalás ezzel együtt némi túlzással – és az előzőek fényében némi ellentmondással – beszélt egy új korszak kezdetéről, mely a folyamatos áttekintés helyett már az érdemi végrehajtásról szól. A szakmai részletek kibontása előtt azonban tegyük helyre a dolgokat, és ne tévesszük szem elől azt, amit a politikusi nyilatkozatok nem tartalmazhattak: egy viszonylag kis ország nem túl jelentős fegyveres erejéről van szó, amelynek fejlesztési elképzelései még az új-zélandi közvéleményt sem igazán mozgatják meg.

Az új védelmi Fehér Könyv

A Fehér Könyv a nemzetközi tendenciák alapján bizonytalanok tartja az elkövetkező negyedszázad biztonsági kilátásait. A nemzetközi rend számos kihívással kénytelen szembesülni: a legfontosabb nemzetközi szervezetek nem képesek konszenzus kialakítására a legtöbb határon átnyúló kérdés esetében; átalakulóban vannak a világgazdasági erőviszonyok; az egyre korszerűbb katonai technológiák megjelenése növeli a proliferáció veszélyét; a terrorizmus folyamatosan fenyegeti az államokat. A Fehér Könyv a hatalmi erőviszonyok folyamatos eltolódását vázolja, mely leginkább a csendes-óceáni térségben lesz majd érezhető. Bízunk ugyanakkor abban, hogy minden érintett állam belátja azt az alapigazságot, hogy a hatalmas földrajzi régió jóléte és fejlődése a stabilitáson és a biztonságon alapul. Aból indul ki, hogy az Egyesült Államok marad a világ legerősebb (katonai) hatalma, de egyértelműen azzal számol, hogy tech-

nológiai és katonai fölénye fokozatosan csökken. Az ázsiai térség feszültséggócjai közül a Koreai-félszigetet, Tajvant és a Dél-kínai-tengert emeli ki, és ezek mellett nemzetközi kitekintésben még a Közel-Keletet nevesíti. Új-Zélandhoz közelítve aggasztónak tartja a dél-csendes-óceáni szigetvilág bizonytalanságait: ezek következtében a kis szigetállamok állandó nehézségekkel küzdenek, és a regionális intézmények sem képesek hatékonyan működni. Ezzel együtt valószínűtlennek tűnik, hogy az országnak közvetlen katonai fenyegetéssel kellene szembenéznie. A haditengerészet feladatait növelő kihívást az illegális bevándorlás jelenti.

Az ország mindig is aktívan vette ki a részét a határain túli biztonsági feladatok ellátásából. A Fehér Könyv megerősíti, hogy ezt a szerepvállalást a jövőben is fenn kívánja tartani. Az új-zélandi haderő az ország védelmén túl a nemzetközi missziókra összpontosít. Ausztráliával közösen vállalt egyértelmű célterület a dél-csendes-óceáni térség, de talán ennél is fontosabb az ország és a haderő méretéhez képest jelentős afganisztáni szerepvállalás. Összességében mintegy 370-en szolgálnak a külföldi missziókban. Az afganisztáni kontingensen felül Kelet-Timoron 78, a Közel-Keleten 44, az Antarktison 12, a Salamon-szigeteken pedig 9 fő teljesít szolgálatot. E tágabban értelmezett felelősségvállalás legfőbb célja megbízható partnernek maradni a regionális és a nemzetközi biztonság fenntartásában.

Ennek érdekében fokozni kívánják a fegyveres erők harcképességét, és kifejezetten ambicionálják önálló katonai akciók vezetését is. Ezért fejleszteni fogják a szárazföldi erőket, valamint az ausztrálokkal közösen fenntartott úgynevezett ANZAC-flottát. Középtávon tervbe vették a stratégiai szállító repülőgépeket, a felderítő légierő

és a haditengerészet korszerűsítését. Ezek az elképzelések egyértelműen a nemzetközi katonai együttműködésben való fokozottabb részvételt szolgálják. Számoltak az új és korszerű képességek megteremtésének költségeivel is: 900 millió új-zélandi dollárt szánnak új helikopterek vásárlására, 500 milliót a haditengerészet új hajóira, és 600 milliót a korszerűsített Hercules és Orion repülőgépekre. A hatályos védelmi átalakítási programtól a feladatok fontossági sorrendjének áttekintése során 100 millió, a költséghatékonysági áttekintés folytatásával pedig további 250 millió új-zélandi dollár, a teljes védelmi költségvetés körülbelül tíz százalékának átcsoportosítását várják a kilátásba helyezett fejlesztések megvalósítására. 2014-15-től évente számolnak a fel szabaduló 350 millióval.

A felülvizsgálat leginkább újszerű eleme a hírszerzés és a felderítő képességek erősítése. Nem meglepő módon ebben az esetben is olyan *niche* területről van szó, amelyen már korábban is érdemben tudtak hozzájárulni a nemzetközi békeműveletekhez és gyakorlatokhoz. A műholdképek készítésének és feldolgozásának a bevezetése és a rövid hatósugarú haditengerészeti ellenőrző repülőgépek tervbe vett rendszerbe állítása képezi a felderítés diverzifikálásának alapját. A nemzetközi szempont ismételt előtérbe állítása mellett természetesen nem tévesztették szem elől a felderítő eszköztár hazai alkalmazási igényeit sem. Rendszeresen kívánják használni a korszerűsített felderítést az új-zélandi partvidék és a közeli vizek ellenőrzésére. Jó példája ez az olyan fejlesztési elképzeléseknek, melyek egyszerre szolgálják az ország legfontosabb védelempolitikai szempontjait. Megjelenik bennük a nemzetközi missziókban való együttműködési igény, a dél-csendes-óceáni régió iránti fokozott elkötelezettség, és az illegá-

lis bevándorlás katonai eszközökkel történő kordában tartása is.

Érdemes röviden kitérni arra, hogy az ország védelmén, illetve a külpolitikából levezethető feladatokon túlmenően a fegyveres erők számos egyéb feladatot is ellátanak, vagy részt vesznek azok ellátásában. A környező vizek gyakran kizárólagos gazdasági zónaként bukkannak fel a hivatalos anyagokban, így annak és a benne található élővilágnak és ásványkincseknek a védelme már gazdasági összefüggésben is értelmet nyer. A kormányzati hatáskörbe tartozó és jobbra polgári hatóságok által vezetett vagy összehangolt humanitárius segítségnyújtás, katasztrófaelhárítás, illetve a kereső és mentőakciók szintén szerepelnek a fegyveres erők feladatai között.

A fegyveres erők irányításában nem lesznek jelentős változások. A vezérkari főnök erősödik majd, elsősorban végrehajtási jogkörökkel. Létrehoznak egy műveleti főtiszti beosztást, mely szintén a vezérkari főnököt segíti majd. Felállítanak egy független védelmi tanácsadó testületet, melynek tagjait a védelmi miniszter nevezi ki. Új-Zélandon is örökzöld téma a védelmi minisztérium és a fegyveres erők viszonya, hatékony együttműködésük elősegítése. A védelmi államtitkár és a vezérkari főnök közösen felel a szervezeti átalakítások végrehajtásáért.

A Fehér Könyvben vázolt strukturális elemek közül az emelhető ki, hogy az eddiginél jóval nagyobb szerepet szánnak a civil munkaerőnek a fegyveres erők kiszolgálásában. Az új személyzeti politika lényege az, hogy a hivatásos katonai állomány a ténylegesen katonai feladatokat végezze, az egyéb – karbantartási, logisztikai, tervezési, számítástechnikai – feladatok közül pedig minél többet adnának át civileknek. Nagyobb rugalmassággal fogják kezelni a hivatásos katonák és a civilek viszonyát,

és oda-vissza alapon nagymértékű átjárhatóságot szeretnének biztosítani a két réteg között. Az átszervezés keretében viszonylag sok új munkahelyet hoznak létre a három haderőnem egységes kiszolgálására, és ezzel egy időben megszüntetik az egyes haderőnemeknél párhuzamosan meglévő munkaköröket. A nyilatkozatok siettek leszögezni, hogy ésszerűsítésről és nem leépítésről van szó. Az új foglalkoztatási modell kiszámíthatóbb életpályát jelent majd azzal, hogy csökken a beosztások közötti folyamatos rotáció, és ez egyben elősegíti a tudásszint elmélyítését és a szakmai tapasztalatok megszerzését. Átformálják a tartalékosok rendszerét is, hogy szorosabban integrálják őket a fegyveres erők szerkezetébe.

Szintén strukturális elem, hogy Linton költöztetésével és a waiourui állandó személyzet csökkentésével megerősítik az Északi-szigeten centrális elhelyezkedésű Ohakea központot, ahol a szárazföldi erők és a légierő közös bázisát alakítják ki. Az átszervezések hatással lesznek a woodbourne-i és a trenthami bázisokra is. A katonai infrastruktúra jelentős része elhasználódott, és nem felel meg a korszerű elvárásoknak, fenntartása ugyanakkor sokba kerül. Hosszú távon kilátásba helyezték közösségi és magántulajdonú létesítmények bérbevételét, amennyiben ez a takarékos működést szolgálja.

Összefoglalás

A jó négymillióos ország elszigetelten fekszik a Csendes-óceán délnyugati szegletében. Kicsinek számít önmagában, és különösen kicsinek hat a Tasmán-tengeren túli Ausztrália árnyékában. Viszonylagos kicsisége azonban viszonylagos nagyságá válik, ha a Csendes-óceán apró szí-

getállamaihoz mérjük. Ez adja az alapot az ország méreteihez képest ambiciózusnak tűnő regionális szerepvállaláshoz. Magabiztosságukat szilárd gazdasági háttér támasztja alá. Ugyanakkor mértéket is tartanak, és nem viszik túlzásba az önállóskodást. A védelempolitika minden fontosabb eleme a nemzetközi biztonsághoz való hozzájárulásban, a fontos nemzetközi partnerekkel történő minél hatékonyabb katonai együttműködésben gyökerezik. Ezt az együttműködési kényszert ugyeszen hozzák összhangba saját belső és regionális kihívásaikkal. 2010 novemberében egy világos és teljes védelempolitikai elképzelésrendszerrel vázoltak fel, amely a közelmúlt tapasztalataira épít, a jelen realitásaiból indul ki. Adottak a feltételek a végigviteléhez, és már „csak” meg kell valósítani. Ha a megvalósítás akár fele olyan hatékony lesz, mint a novemberi közzététel, illetve kicsit tágabban a Fehér Könyv és a védelempolitika körüli PR-munka, akkor alighanem sikeresnek lesz mondható.

Ami pedig az írásunk elején felvetett magyar és új-zélandi kapcsolódási pontokat illeti, a nyilvánvaló különbségek mellett végső soron több elem is hasonló a két ország helyzetében. Nem véletlen, hogy a kapcsolódási pont éppen a két szomszédos afganisztáni PRT. A magyar és az új-zélandi katonák hasonló kül- és biztonságpolitikai megfontolásokból kerültek oda, csak éppen ellentétes földrajzi irányból, és mindkét fegyveres erőre egyformán érvényes a nemzetközi együttműködési kényszer. Érvelhetünk amellett is, hogy a kiwik dél-csendes-óceáni elkötelezettségének magyar megfelelője a Nyugat-Balkán. Mindkét ország esetében meghatározható egy olyan régió, ahol partnereikhez képest jártassággal, többletismeretekkel rendelkeznek, és ezt saját hozzáadott értéként tudják megjeleníteni

a nemzetközi együttműködésben. A hírszerzés és a felderítő képességek regionális fókuszú megerősítése sem merészen újszerű új-zélandi elképzelés, az ötlet nálunk is felvetődött az euroatlanti integráció és együttműködés jegyében. Fontos azonban, hogy a lehetőségek nyo-

mán születő elképzelések ne merüljenek ki szavakban, és ne vesszenek el írott malsztként a hivatalok útvesztőiben. Az új-zélandiak egy új védelempolitikai korszak kezdetéről beszélnek, melyben a tervezetés és folyamatos felülvizsgálat helyét az érdemi végrehajtás veszi át. ■

Források

- Wellington Declaration on a new strategic partnership between New Zealand and the United States of America, 4 November 2010. <http://www.mfat.govt.nz/Media-and-publications/Features/665-Wellington-declaration-on-new-NZ-US-partnership.php>.
- John Key: Europa Lecture: Europe's Place in New Zealand's Foreign Policy, 12 October, 2010. <http://www.beehive.govt.nz/speech/europa-lecture-europe039s-place-new-zealand039s-foreign-policy>.
- New Zealand's Current Involvement in Afghanistan. <http://www.mfat.govt.nz/Countries/Middle-East/Afghanistan.php#involve>.
- Defence White Paper 2010, New Zealand Government. http://www.beehive.govt.nz/sites/all/files/White_Paper_Final.pdf.
- Defence Review. <http://www.defence.govt.nz/defence-review.html>
- Defence Long-Term Development Plan (LTDP), September 2008 Update, Ministry of Defence and New Zealand Defence Force <http://www.defence.govt.nz/reports-publications/ltdp-2008/contents.html>
- Government Defence Statement; A Modern, Sustainable Defence Force Matched to New Zealand's Needs, 8 May 2001 <http://www.defence.govt.nz/reports-publications/gov-def-stmt/contents.html>
- The Government's Defence Policy Framework, June 2000 <http://www.defence.govt.nz/reports-publications/defence-policy-framework/defpol-frmrwrk.html>
- The Shape of New Zealand's Defence – A White Paper (November 1997) <http://www.defence.govt.nz/reports-publications/white-paper-1997/contents.html>
- <http://www.nzdf.mil.nz/>
- Business Priorities, Defence Transformation Programme Simpler and Better <http://www.nzdf.mil.nz/news/publications/one-force/2/business-priorities.htm>
- Defence Act 1990 No 28 (1 April 1990, as at 7 July 2010), Public Act <http://www.legislation.govt.nz/act/public/1990/0028/latest/DLM204973.html>
- New Zealand Nuclear Free Zone, Disarmament, and Arms Control Act 1987 No 86 (8 June 1987 as at 3 September 2007), Public Act <http://www.legislation.govt.nz/act/public/1987/0086/latest/DLM115116.html>